

عزیز کلانتری
کارشناس ارشد جامعه شناسی

گرایش جروانه جوانان ایلامی به کسب پول و منفعت

با استفاده از وسایل نامشروع و غیر قانونی

و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن

۱- مقدمه

بسته به این که در یک جامعه و یا حتی بین خرده فرهنگ‌های گوناگون درون آن چه چیزهایی ارزش و هنجار اجتماعی تلقی شوند. تخلف از قانون و حد مربوط به هر یک از آنها از جانب افراد و گروه‌ها به منزله جرم، کجروی یا آسیب اجتماعی تلقی می‌شود. در این مقاله پیدایش گرایش کجروانه کسب پول و منفعت با استفاده از وسایل نامشروع و غیر قانونی و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن به عنوان یک مسأله آسیب‌شناختی جوانان در استان ایلام مورد مطالعه قرار می‌گیرد.

۲- بیان مسأله

در استان ایلام ارزشهای عموماً پذیرفته شده برای جوانان بر محتاج دیگران نبودن، نان‌آوری یا پول درآوردن، منفعت جو بودن، تنبل و بیکار نبودن و رقابت جو بودن (همال داری) یعنی موفقیت‌های مادی برای خویش و خانواده تأکید می‌کنند. انتظار می‌رود که جوانان از طریق وسایل و روشهایی همانند: کمک به اقتصاد خانواده در سطح منزل، سخت‌کوشی، قناعت و صرفه‌جویی، نظم‌پذیری، الگوپذیری از افراد و هم‌سن و سالهای موفق خویش و همچنین کارآفرینی لیاقت و عرضه خویش را در نیل به این اهداف نشان دهند و یا دست کم به تمرین آمادگی نیل به آن درآینده بکوشند.

مشاهده زمینهای اقتصادی - اجتماعی، آموزشی و همچنین توانمندیهای استان هم در سطح خانوادگی و هم در سطح منطقه‌ای علی‌رغم فاصله نسبتاً زیاد با وضعیت مطلوب نشان می‌دهد که در صورت تمایل و خواست جمعی جوانان

هنوز این امکان وجود دارد تا آنها از طریق توسعه و تجهیز وسایل و امکانات کار خانوادگی، شرکت در کلاسهای آموزشی فنی و حرفه‌ای، اخذ وام و تشکیل تعاونیهای تولید و واحدهای تولیدی خصوصی شرایط لازم را برای ورود خویش به عرضه کار و تلاش فراهم سازند و بدینوسیله منوجبات موفقیت‌های مادی خود و خانواده خویش را به وجود آورند.

اما تأمل در گرایش‌ها و مشاهده رفتار بسیاری از جوانان در سطح استان در وضعیت کنونی سرپیچی قابل توجهی را از موازین فوق نشان می‌دهد، یعنی بسیاری از جوانان در استان ایلام به جای توسل به اندیشه و رفتار تعقیب و جستجوی سود و منفعت از طریق راه و روشها و مجاری قانونی که از طریق فعالیتهای سالم اقتصادی به دست می‌آید، تمایل دارند تا از طریق روشها و وسایل غیر قانونی به این اهداف دست یابند.^۱

دسترسی به آمارهای مربوط به جرائم جوانان استان در حوزه مورد اشاره و بویژه از سال ۱۳۶۸ تاکنون صحت این مدعا را بهتر اثبات می‌نماید. به منظور شناخت بهتر موضوع و تبیین آن ضرورت دارد تا سنخ و ویژه این گونه آسیب‌های اجتماعی در دو وجه نگرشها - رفتارها و عاملان آنها مشخص گردد.

۱- ۲- سنخ‌شناسی گرایش‌ها و رفتارهای کجروانه کسب پول و منفعت در بین جوانان استان ایلام:

یک) گرایش به کسب پول و منفعت (موفقیت‌مادی) از طریق سرقت و دزدی: بسیاری از جرائم مربوط به جوانان سرقت و دزدی است. شواهد موجود در استان نشان می‌دهد که بسیاری از دزدیهای انجام گرفته شامل سرقت لوازم منزل

در استان ایلام ارزشهای عموماً پذیرفته شده برای جوانان

بر محتاج دیگران نبودن، نان‌آوری یا پول درآوردن،

منفعت جو بودن، تنبل و بیکار نبودن و رقابت جو بودن

(همال داری) یعنی موفقیت‌های مادی برای خویش

و خانواده تأکید می‌کنند

جوانان تشکیل می‌دهند. این کار در بین جوانان در استان ایلام عموماً به شکل توزیع مواد مخدر است. به نظر می‌رسد که قباحات انجام این کار در بین عدهٔ زیادی از جوانان در حال شکسته شدن است و آنان ایایی ندارند که بدینوسیله به کسب سود و منفعت پردازند.

پنج) گرایش به کسب منفعت و پول از طریق عضویت در گروههای بزهکار و نابهنجار: به نظر می‌رسد که بسیاری از جوانان در مناطق مختلف استان علاقه‌مندند تا پول مورد نیاز خویش را از طریق عضویت در گروههای بزهکار همانند گروههای فروش مواد مخدر، باندهای فروش نوارهای صوتی و تصویری غیر مجاز، گروههای فروش آلات قمار و مشروبات الکلی به دست آورند. اینکه عضویت در این گروهها و کسب درآمد در آنها تا چه میزان به حیثیت آنها لطمه وارد می‌سازد مهم نیست.

کجرویهای اخیر از جمله مواردی هستند که قباحات گرایش به انجام آنها در حال کاهش و اندیشه و عمل - جرأت و جسارت - ارتکاب به آنها در بین گروههای مختلفی از جوانان در مناطق مختلف استان در حال تسری را و به افزایش است. مقایسه با دوره‌های زمانی گذشته زوایای پنهان مسأله را بهتر نشان می‌دهد.

۲ - ۲ - سنخ شناسی جوانان متمایل به کسب منفعت و پول از طریق روشهای ناسالم در استان ایلام:

ممکن است این سؤال پیش آید که میزان گرایش و ارتکاب به کجرویهای اخیر در بین کدام دسته از جوانان رو به فزونی گذارده است؟ به بیان بهتر باید دید فراوانی میزان گرایش به کسب منفعت و پول از طریق روشهای ناسالم - به عنوان یک سنخ کجروی بیشتر در بین کدام دسته از جوانان استان ایلام رو به افزایش گذارده است؟

یک) جوانان متعلق به گروههای سنی واقع در ۱۶ تا ۳۰ سالگی.

دو) جوانان متعلق به خانواده‌های مهاجر از روستا به شهر.

سه) جوانان متعلق به خانواده‌های پرجمعیت. چهار) جوانان متعلق به خانواده‌های ساکن در مناطق حاشیه نشین.

پنج) جوانان متعلق به خانواده‌های دارای درآمد کم.

شش) جوانان متعلق به گروههای و یا خانواده‌های با توقعات بالا.

و مغازه‌ها، وسایل ماشین، لوازم و وسایل دستگاههای اداری و دولتی از سوی جوانان واقع در سنین ۱۶ تا ۳۰ ساله انجام می‌گیرد. استمرار این مسأله، گستردگی آن در سطح مناطق مختلف استان و همچنین تنوع سرقت‌های انجام گرفته که طیف وسیعی از انواع دزدیهای مربوط به جوانان را در بر می‌گیرد، نشانگر پیدایش گرایش جوانان در انتخاب دزدی و سرقت به عنوان یک وسیله کسب درآمد در زندگی کنونی و آینده است.

دو) گرایش به کسب پول و منفعت از طریق تهدید و ایجاد فشار برای اعضای خانواده: تهیهٔ پول مورد نیاز از طریق تهدید اعضای خانواده به خودکشی، فرار و یا ایجاد درگیری در سطح خانواده نیز از جمله دیگر روشهایی است که آمار مربوط به آن در بین جوانان استان ایلام نسبت به گذشته در حال فزونی است.

سه) گرایش به کسب پول و منفعت از طریق قرض به شکل نامتعارف: منظور از قرض به صورت نامتعارف عبارت است از شیوه‌ای از قرض‌گیری که قرض دهنده با هر دلیلی خود را مقید به پس دادن وجوه گرفته شده از دیگری نداند و در این مورد احساس مسئولیت نکند. آمار گرایش به استفاده از این روش نیز در بین جوانان در استان ایلام نسبت به گذشته رو به افزایش است. مکرراً شنیده می‌شود که افرادی علی‌رغم توان و انرژی کار و برخورداری از نیروی جوانی به افراد مختلف مراجعه و درخواست پول نقدی نموده‌اند. اما هیچگاه خود را موظف به بازپرداخت وجوه اخذ شده ندانسته‌اند.

چهار) گرایش به کسب پول و منفعت از طریق فروش مواد مخدر: هرچند آمار رسمی که مبین فروش مواد مخدر توسط جوانان باشد، در دسترس نمی‌باشد اما مشاهدهٔ واقعیات مربوط به این مسأله در سطح استان نشان می‌دهد که جمع‌کثیری از نیروهایی که در این زمینه به فعالیت مشغولند را

هفت) جوانان تحصیل نکرده و یادارای تحصیلات ناقص در مقاطع پایین.

هشت) جوانان متعلق به خانواده‌های برخوردار از درآمدهای بی‌قاعده.

۲-۳ - سؤال اصلی:

چرا فراوانی گرایش کجروانه کسب منفعت و پول از طریق روشها و وسایل نامشروع و غیر قانونی و یا دستکم جرأت‌گرایی و ارتکاب به آن در بین جوانان استان ایلام رو به افزایش گذارده است؟

۳- رویکرد ترمیمی به مسأله کجروی جوانان و ضرورت انجام پژوهش علمی:

امیل دورکیم (Emile Durkhiem) جامعه‌شناس معروف فرانسوی متناسب با تقسیم‌بندی دوگانه‌ای که از جامعه می‌کند یعنی جامعه مکانیکی و جامعه ارگانیکی دو نوع حقوق نیز تشخیص می‌دهد که هر یک از آنها مختص نوعی از تقسیم‌بندیهای مزبور است. حقوق تنبیهی که خطاها یا جرم را کیفر می‌دهد و حقوق ترمیمی یا تعاونی که ذات آن به کیفر رساندن افراد به دلیل تخطی نشان از قواعد اجتماعی نیست، بلکه احیای امور در صورت ارتکاب خطا، یا ایجاد همکاری بین افراد است.^۲

به نظر می‌رسد برخوردهایی که تاکنون با مسأله جرم و کجروی جوانان در استان صورت گرفته است برخوردهایی بوده است مبتنی بر حقوق تنبیهی، طبق این رویکرد، جوانان کجرو افرادی شرور محسوب می‌شوند که همیشه اجتماعی را دچار خدشه می‌سازند و لذا بهترین روش مبارزه با آنان تنبیه یا اشد مجازات است. به دنبال همین

رویکرد است که مسأله کجروی موضوعی شخصی، خانوادگی و یا دودمانی و اثری تلقی می‌شود که راه‌حل اجتماعی و کارشناسی ندارد.

اما براساس رویکرد ترمیمی، جوانان کجرو به عنوان اعضای جامعه و عضو مؤثر آن محسوب می‌شوند که برای کیان جامعه دارای کارکردند اما اینک دچار آسیب شده‌اند لذا ضرورت دارد تا برای احیای آنها و مشارکت مجددشان در امور جامعه سریعاً مورد توجه قرار گیرند.

در مقاله حاضر کجروی جوانان در استان ایلام از این منظر مورد توجه قرار گرفته است. براساس آموزه‌های منبعث از رویکرد ترمیمی، کجروی جوانان در استان ایلام یک پدیده بیرونی و اجتماعی - غیر ذاتی - تلقی می‌شود که برای تبیین فراوانی آن در میان گروههای مختلف جوانان می‌بایست با نگاهی جامعه‌شناختی و آسیب شناسانه به بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر آن پرداخته شود.

۴- نظریه‌های جامعه‌شناختی کجروی:

فراوانی میزان گرایش به کسب پول و منفعت از طریق وسایل نامشروع و غیر قانونی در بین جوانان استان ایلام همانند سایر انواع کجروی می‌تواند متأثر از عوامل گوناگونی باشد. اما در مقاله حاضر با توجه به گونه خاصی از کجروی که مجدداً در ذیل به ویژگی نوعی آن پرداخته می‌شود، صرفاً به بررسی تأثیر عوامل اجتماعی پرداخته می‌شود.

به نظر می‌رسد که ویژگی نوعی و تبیین گرایش به کسب پول و منفعت از طریق وسایل نامشروع و غیر قانونی در بین جوانان استان ایلام، تشابه ساختاری آن با گرایش‌ها و رفتارهایی است که از

اما بر اساس رویکرد ترمیمی، جوانان کجرو

به عنوان اعضای جامعه و عضو مؤثر آن محسوب می‌شوند که برای کیان

جامعه دارای کارکردند اما اینک دچار آسیب شده‌اند

لذا ضرورت دارد تا برای احیای آنها و مشارکت مجددشان

در امور جامعه سریعاً مورد توجه قرار گیرند

کلواردو اولین کجروی و نوع آن را

تحت تأثیر باندهای بزهداری متعلق

به اجتماعات و خرده فرهنگهایی که

احتمال دستیابی به موفقیت از راه

مشروع در آنها اندک است می دانند

سوی باندهای بزهدار به منظور دستیابی به اهداف مادی مورد تشویق قرار می گیرد.

۱ - ۴ - نظریه بی هنجاری رابرت که، مرتون (Robert.k. Merton):

چکیده نظریه مرتون در مورد تأثیر بی هنجاری بر بروز کجروی به شرح زیر است:

بی هنجاری عبارت است از فشاری که بر اثر تضاد هنجارهای پذیرفته شده با واقعیت اجتماعی بر ستیز دارد و رفتار افراد وارد می آید. مرتون مثال جوامع غربی امروزی را بیان می کند. در جوامع غربی امروزی ارزشهای پذیرفته شده بر پیشرفت کردن تأکید می کنند. تصور می شود که وسیله دستیابی به این اهداف سخت کوشی است. بنابراین اعتقادات، افرادی که واقعاً سخت کوش هستند باید بتوانند موفق شوند، صرف نظر از اینکه نقطه عزیمت آنان در زندگی چیست. در واقع این نظر معتبر نیست زیرا بیشتر افرادی که در وضع نامساعدی قرار گرفته اند فرصت های بسیار محدودی برای پیشرفت دارند. با وجود این، کسانی که «موفق نمی شوند» خود را به خاطر ناتوانی آشکارشان در پیشرفت مادی محکوم می یابند، در این وضعیت، فشار زیادی برای سعی در «موفق شدن» به هر وسیله ای مشروع یا نامشروع وجود دارد.^۳

هر چند در نظریه مرتون تأثیر بی هنجاری بر کجروی نشان داده شده است اما وی مستقیماً درباره فعالیت تبهکارانه کمتر چیزی نوشته است. همچنین در مورد اینکه چرا بعضی واکنش های خاص و نه واکنش های دیگری، نسبت به بی هنجاری صورت می گیرد، اشارات معدودی کرده است.

۲ - ۴ - نظریه تفاوت ارتباطات ادوین اچ. ساترلند (Edwin.H.sutherland):

ساترلند جرم یا کجروی را به آنچه که تفاوت ارتباطات (differential association) نامیده

است مربوط می داند. در جامعه ای که دارای خرده فرهنگهای گوناگون متعددی است برخی محیط های اجتماعی معمولاً مشوق فعالیت های غیر قانونی هستند، در صورتی که محیط های دیگر چنین نیستند. افراد از طریق ارتباط با دیگران که حامل هنجارهای تبهکارانه هستند، بزهدار یا تبهکار می شوند. به نظر ساترلند، اکثراً رفتار تبهکارانه در درون گروه های نخستین، بویژه گروه های همالان فرا گرفته می شود.^۴

۳ - ۴ - نظریه خرده فرهنگهای بزهدار ریچارد ا. کلوارد و لوید ای. اولین (Richard A.cloward & loyd.E.ohlin):

کلوارد و اولین از جمله پژوهشگرانی بودند که مفهوم تفاوت در ارتباطات ساترلند را (این نظر که گروهی از افراد با آن ارتباط دارند آنها را در جهت جرم و جنایت یا بر ضد آن تحت تأثیر قرار می دهد) با تعریفات مرتون مربوط ساختند. آنها باندهای جوانان بزهدار را مورد مطالعه قرار دادند. کلوارد و اولین استدلال کردند که این گونه باندها در اجتماعات خرده فرهنگی که احتمال دستیابی به موفقیت از راه مشروع اندک است به وجود می آیند - مانند اجتماعات اقلیت های قومی محروم. اعضای باندها برخی جنبه های مطلوبیت موفقیت مادی را می پذیرند، اما این ارزشها از طریق خرده فرهنگهای اجتماع محلی پالایش می شوند. در محلاتی که شبکه های تبهکارانه سازمان یافته وجود دارند، خرده فرهنگهای باندهای تبهکار به هدایت افراد از کارهای کوچک دزدی به زندگی تبهکاری بزرگسالان کمک می کنند.^۵

بنابراین کلوارد و اولین کجروی و نوع آن را تحت تأثیر باندهای بزهداری متعلق به اجتماعات و خرده فرهنگهایی که احتمال دستیابی به موفقیت از راه مشروع در آنها اندک است می دانند. به بیان دیگر برحسب نظریه کلوارد و اولین برای شناخت افراد کجرو و نوع کجرویهایی که آنها مرتکب می شوند باید باندهای بزهداری متعلق به اجتماعاتی که احتمال دستیابی به موفقیت از راه مشروع در آنها اندک است و توان تأثیرگذاری بر افراد و ادار کردن آنها به پذیرش خرده فرهنگ خود را دارند شناسایی کرد.

۵ - تحلیل وضعیت کجروی در استان ایلام بر پایه نظریه های جامعه شناختی کجروی:

۱ - ۵ - تحلیل وضعیت کجروی جوانان در

استان ایلام - گرایش به کسب پول و منفعت از طریق وسایل نامشروع و... بر پایه نظریه بی‌هنجاری رابرت. ک. مرتون:

در وضعیت کنونی بویژه پس از پایان جنگ تحمیلی و شروع دوره بازسازی ارزشهای عموماً پذیرفته شده در استان ایلام بر پول درآوردن و پولدار شدن بسیار تأکید می‌کنند. متعاقب چنین ارزشگذاری اجتماعی در مورد پول و پولدار شدن افراد پولدار و ثروتمند موفق ارزیابی می‌شوند. نقل افراد پولدار و موفقیت‌های مادی آنها در محافل مختلف اجتماعی مؤید این مدعاست. بدنبال ارزشگذاری جدید در مورد پول و پولدار شدن و برخورداری از ثروت این انتظار در بین اکثر اهالی استان بوجود آورده است که وابستگان به آنها و آندسته از اعضای خانواده‌شان که موقعیت این کار را دارند نیز هر چه سریعتر بکوشند تا از قافله ثروت عقب نمانند و دیر یا زود به خیل افراد پولدار در استان بپیوندند و بدینوسیله پایگاه اجتماعی قابل قبولی را در سطح استان کسب کنند.

انتظار این است که افراد واجد شرایط و بویژه جوانان از وسایل و روشهایی همانند: کار و کوشش، قناعت و صرفه‌جویی، حرفه‌آموزی و کسب آموزشهای لازم، نظم‌پذیری، قبول مسئولیت و اخذ وام در نیل به اهداف مورد نظر بکوشند. اما واقعیت حکایت از مسائلی دیگر دارد. زیرا امکانات سالم موجود در استان جهت پولدار شدن به علت کمبود، توزیع ناعادلانه و یا هر دلیل دیگری توان پاسخگویی به تقاضاهای روزافزون موجود در این زمینه را نمی‌دهد. در نتیجه اکثر اوقات - طی سالهای اخیر - کسانی بوده‌اند که از این نظر در وضعیت نامساعدی قرار داشته‌اند و فرصت‌های محدودتری برای پولدار شدن داشته‌اند.

با وجود این، کسانی که موفق نمی‌شوند، خود را به خاطر ناتوانی آشکارشان در پیشرفت مادی - پول درآوردن - محکوم می‌یابند. در این وضعیت یعنی تحت فشارهای زیاد ارزشی مبنی بر تأکید بر پولدار شدن و معادلسازی آن با عرضه داشتن و مقایسه‌هایی که افراد ناموفق بین خود و افراد موفق بعمل می‌آورند واکنشهای مختلفی از سوی افراد ناموفق که جمع‌کننده از آنان را نیز جوانان تشکیل می‌دهند بروز می‌کند که از جمله این واکنشها می‌توان سعی در موفق شدن به هر وسیله‌ای چه مشروع و یا نامشروع از سوی جوانان اشاره کرد.

۲ - ۵ - تحلیل وضعیت کجروی جوانان در استان ایلام - گرایش به کسب پول و منفعت از طریق وسایل غیر قانونی بر پایه نظریه تلفیقی خرده فرهنگهای بزهکار (پیوند بی‌هنجاری با تفاوت در ارتباط) ریچارد. ا. کلووارد و لوید. ای. اولین:

هرچند نظریه بی‌هنجاری مرتون تأثیر وضعیت آنومی را بر کجروی جوانان در استان ایلام نشان می‌دهد، اما به نظر نمی‌رسد که صرف فقدان وسایل دسترسی به موفقیت از راه مشروع و احساس فشار ناشی از آن به تنهایی برای گرایش به ارتکاب جرم بدانسان که در بین جوانان استان ایلام وجود دارد کافی باشد، بلکه علاوه بر وضعیت اخیر نمی‌توان تأثیر گروهها یا باندهایی که مشوق فعالیت‌های غیر قانونی هستند را نیز در وقوع این مسأله نادیده انگاشت. واقعیت این است که در وضعیت کنونی جامعه ایلام گروههایی نیز وجود دارند که جوانانی را که با آنها ارتباط دارند در جهت جرم و جنایت تحت تأثیر خود قرار می‌دهند (نظریه تفاوت ارتباط سائرلند).

در وضعیت کنونی بویژه پس از پایان جنگ تحمیلی

و شروع دوره بازسازی ارزشهای عموماً پذیرفته شده در استان ایلام

بر پول درآوردن و پولدار شدن بسیار تأکید می‌کنند.

متعاقب چنین ارزشگذاری اجتماعی در مورد پول و پولدار شدن افراد پولدار

و ثروتمند موفق ارزیابی می‌شوند

واقعیت آن است که همه مناطق

موجود در استان ایلام به یک اندازه

از شانس مساوی برای نیل به

موفقیت مادی یا پول درآوردن

برخوردار نیستند

حال سؤال این است که این گروهها که جوانان را در جهت اعمال خلاف قانون سوق می دهند بیشتر در کدام مناطق و یا اجتماعات در استان ایلام وجود دارند؟ سنخ بندی آنها چگونه است؟ و از چه طریقی زمینه های لازم را برای گرایش جوانان به اعمال کجروانه کسب پول از طریق فعالیت های غیر قانونی به وجود می آورند؟ استناد به نظریه خرده فرهنگ های بزهکار کلورارد و اولین - پیدایش باندهای بزهکار در اجتماعات خرده فرهنگی که احتمال دستیابی به موفقیت از راه مشروع در آنجا اندک است نشان می دهد که این مسأله در استان ایلام نیز صادق است. یعنی باندهای بزهکار بیشتر در مناطق یا اجتماعاتی از استان که دسترسی کمتری به موفقیت از راه مشروع دارند. بوجود آمده اند.

واقعیت آن است که همه مناطق موجود در استان ایلام به یک اندازه از شانس مساوی برای نیل به موفقیت مادی یا پول درآوردن برخوردار نیستند. این امر بویژه برای مناطق و یا اجتماعات محرومتر به شرح زیر صادق است، لذا در همین اجتماعات و یا مناطق محروم است که گروه های بزهکار نیز بوجود می آیند:

یک) اجتماعات ساکن در مناطق حاشیه ای شهرهای استان ایلام.

دو) اجتماعات ساکن در محلات فقیرنشین شهرهای استان ایلام

سه) اجتماعات متعلق به مهاجرین روستایی ساکن در مناطق شهری استان ایلام

چهار) اجتماعات وابسته به مهاجرین جنگ تحمیلی و همچنین معاودین عراقی مقیم مناطق مختلف استان ایلام.

پنج) روستاها و شهرک های مجاور و مراکز شهری استان که به علت مجاورت با مراکز شهری از الگوهای مصرف حاکم بر زندگی شهر تقلید می کنند

اما امکانات کافی برای دستیابی به آن را ندارند.

به نظر می رسد که شواهد موجود نیز مؤید این نکته است که عمده گروه های کجرو و افراد وابسته آنها در سطح استان ایلام در اجتماعات مورد اشاره که احتمال دستیابی به موفقیت از راه مشروع اندک است بوجود آمده اند. در درون همین باندهای بزهکار است که خرده فرهنگ های کجرو بوجود آمده و آموزش داده می شود.

سنخ شناسی باندهای بزهکار و خرده فرهنگ های متعلق به آنان در سطح مناطق مختلف استان نشان می دهد که بیشتر آنان در قالب تشکلهای غیر حرفه ای و اولیه همانند:

یک) گروه های نشست شبانه.

دو) گروه های فروش و مصرف مواد مخدر.

سه) گروه های فروش و مصرف مشروبات

الکلی

چهار) باندهای تهیه و توزیع فیلم های غیر مجاز

و آلات قمار.

پنج) گروه های معاملاتی استفاده غیر قانونی از

پول (معامله گران چک بی محل و نزلخواران).

شش) شبکه های نسبتاً انسجام یافته دزدی و

سرقت.

و... به فعالیت مشغولند. اعضای باندها و

گروه های فوق برخی جنبه های موفقیت مادی

همانند پولدار شدن و فعالیت بدین منظور را

می پذیرند. اما این ارزشها را از طریق خرده فرهنگ

محلی خویش پالایش می دهند. در درون این خرده

فرهنگ بتدریج پذیرفته شده است که راه های پول

در آوردن و کسب منفعت صرفاً محدود به

فعالیت های متعارف و قانونی نیست لذا جرأت

ارتکاب به فعالیت های غیر قانونی کسب پول و سود

بویژه اگر با موفقیت و اقبال نسبی نیز روبرو شود

هر روز در بین این قبیل باندها بیشتر می شود.

رواج برخی معاملات غیر قانونی، همانند

فروش مواد مخدر، رواج معاملات مبتنی بر

چک بی محل، انواع سرقت، کلاهبرداریها در

وضعیت فعلی استان در مقایسه با گذشته نشانه

نهاده شدن خرده فرهنگ جرم و بزهکاری در بین

حداقل بخشی از گروه های اجتماعی ساکن در

مناطق مختلف استان بویژه در اجتماعات محرومتر

است.

وضعیت اخیر بویژه در مناطق و اجتماعاتی که

جوانان تحت فشار الزام های کسب موفقیت مادی

هستند ولی وسایل و امکانات لازم را برای کسب

پول و منفعت از طریق مشروع ندارند، می تواند

زمینه‌های مساعدی را برای برقراری ارتباط آنان با اعضاء اینگونه باندها و یادگیری روشهای کسب پول از آنان فراهم سازد.

نمونه مشهود این قبیل اثرپذیری را در گرایش به ارتکاب کجروی از جانب جوانان در استان ایلام می‌توان به تاثیرپذیری بسیاری از جوانان از گروهها و کلوپ‌های نشست شبانه اشاره کرد.

در گروههای نشست شبانه که به علت فقدان امکانات تفریحی مناسب در سطح استان در اکثر محلات شهری و روستایی وجود دارد، به افراد تازه وارد این ایده آموزش داده می‌شود که چه اشکال دارد که انسان بتواند از هر راهی پول و سود بدست آورد. در همین بحث و گفتگوهای افراد با هم در قالب گروههایی اولیه نشست شبانه موفقیت‌های برخی از افراد شناخته شده برای اعضای گروه که از طریق وسایل ناسالم به دست آمده است، مشروع جلوه داده می‌شود. تأکید مکرر جامعه بر کسب پول به عنوان یک معیار اعتبار اجتماعی و نیاز شدید افراد به پول جهت تشخیص، رفع حوائج در کنار ارتباطهای مشوق فعالیت‌های کسب پول و منفعت از طریق فعالیت‌های غیر قانونی موجب شکسته شدن قباحت ارتکاب به کارهای خلاف در بین بسیاری از افراد و بویژه جوانان بیکار که با این گروهها ارتباط دارند می‌گردد و آنان ترجیح می‌دهند که در حال حاضر و یا در آینده با توسل به روشهای نامتعارف به کسب پول و منفعت بپردازند.

به نظر می‌رسد یکی از دلایل عمده گرایش جوانان به کسب پول و منفعت از طریق وسایل غیر قانونی در استان ایلام علاوه بر مسأله بی‌هنجاری - در معنای مرتونی - ازدیاد گروههای بزهکار و تاثیرگذاری آنها بر تشویق و هدایت جوانان از کارهای کوچک دزدی، فروش مواد مخدر و... به تبهکاریهای بزرگتر باشد.

۳-۵ - نتیجه گیری تئوریک:

بر اساس نظریات جامعه شناختی کجروی، گرایش کجروانه به کسب پول و منفعت با استفاده از وسایل غیر قانونی و نامشروع در استان ایلام موضوعی روبه گسترش در بین آن دسته از جوانان استان است که در محلات نسبتاً فقیرنشین و فاقد امکانات لازم برای کسب موفقیت مادی زندگی می‌کنند. ضمن آنکه در روند اجتماعی شدن خویش با گروههای بزهکار موجود در محل زندگیشان نیز بسیاری از روشهای غیر قانونی کسب پول و منفعت را یاد می‌گیرند.

بدیهی است که با انجام یک تحقیق پیمایشی

بهتر می‌توان صحت و سقم فرضیه‌های مندرج در چهارچوب نظری فوق را پذیرفت.

۶- پیشنهادها:

با توجه به گونه ویژه کجروی موجود در بین جوانان استان ایلام، جهت تخفیف مسأله پیشنهادهای ذیل ضروری به نظر می‌رسد:

یک) تعدیل ارزشهای مرتبط با جایگاه پولداری و پولدار شدن در حوزه مربوط به جوانان.
دو) اعطای امکانات مالی و ابزاری به جوانان بیکار.

سه) افزایش خدمات حمایتی - تأمینی سازمان‌های رفاهی - امدادی همانند: بهزیستی و کمیته امداد در محلات فقیرنشین

چهار) توسعه و راه‌اندازی آموزشهای فنی - حرفه‌ای در بین جوانان محلات فقیرنشین.

پنج) معرفی راه و روشهای درست زندگی از طریق معرفی آموزش سبک زندگی گروههای سالم و موفق در زندگی مادی.

شش) شناسایی و مبارزه با گروهها و خرده فرهنگهای بزهکار در سطح مناطق مختلف استان و قطع ارتباط آنان با سایر جوانان.

پی‌نوئیس‌ها:

* این مقاله در همایش «جوانان ایلام، چالش‌های امروز و زندگی فردا» که توسط اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان ایلام در ۱۲۹/۱۱/۲۹ برگزار گردید، ارائه شده است.

۱ - تفسیر فقهی گرایش جوانان، شفافیت این موضوع را بیشتر نمایان می‌سازد. در نشستهای دوستانه و غیر رسمی گوناگون با تیپ‌های مختلف جوانان، پس از شنیدن آرزوهای مختلفی که آنان برای آینده خود ترسیم می‌کردند این سؤال را از آنان مطرح می‌کردم که با توجه به موانع موجود و بویژه معضل اشتغال شما چگونه خواهید توانست به این آرزوهای خود جامعه عمل ببوشانید؟ بسیاری از آنان در جواب این سؤال، ضمن تمسخر به دلخوشی‌های امثال بنده به حقوق‌های دریافتی از نظام اداری، هیچ ابایی نداشتند که پول‌دراوردن از راههای خلاف را، که از طریق آن می‌توان در مدت کوتاهی پولدار شد، به رخ بنده بکشند.

۲ - آرون، ریسون، مراحل اساسی اندیشه در جامعه‌شناسی، جلد دوم، ترجمه باقر پرهام، سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، تهران، ۱۳۶۳، صص ۲۲ و ۲۱

۳ - گیدنز، آنتونی، جامعه‌شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، نشرنی، تهران، ۱۳۷۷، ص ۱۴۱

۴ - همان منبع، ص ۱۴۰

۵ - همان منبع، ص ۱۴۱ و ۱۴۲